

Methodology of developing speech competence in teachers of primary school in organizing effective educational lessons

Yulduz ERKAEVA ¹

Jizzakh State Pedagogical University

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2024

Received in revised form

15 September 2024

Accepted 25 September 2024

Available online

15 October 2024

Keywords:

speech competence,
primary school teachers,
educational lessons,
teaching methodology,
pedagogical speech,
educational process,
social interaction.

ABSTRACT

This article examines methodologies for developing speech competence in future primary school teachers, with a particular emphasis on its application in educational lessons. Speech competence is a critical component of effective teaching, enabling educators to convey their thoughts clearly and precisely, thereby facilitating the successful transfer of knowledge to students. The article provides methodological recommendations and strategies for enhancing teachers' speech skills and explores the role of speech in the educational process as well as its broader social importance.

2181-1415/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss9/S-pp342-345>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tarbiya darslarini samarali tashkil etishda nutqiy kompetentligini rivojlantirish metodikasi

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

notiqlik kompetensiyasi,
boshlang'ich sinf
o'qituvchilari,
tarbiyaviy darslar,
ta'lim metodikasi,
pedagogik nutq,
ta'lim jarayoni,
ijtimoiy hamkorlik.

Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutqiy kompetentligini rivojlantirish metodikasi, ayniqsa, tarbiya darslari jarayonida qanday samarali amalga oshirilishi mumkinligi tahlil qilinadi. O'qituvchining nutqiy kompetentligi o'z o'quvchilariga samarali ta'lim bera olish, ularga to'g'ri va aniq fikrlarni ifodalash imkoniyatini yaratadi. Maqolada o'qituvchilarning nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirishga doir metodik tavsiyalar va usullar keltirilgan.

¹ Trainee-Teacher, Department of Distance Education in Preschool And Elementary Schools, Jizzakh State Pedagogical University

Shuningdek, nutqning asosiy komponentlari, uning o'zgaruvchan ijtimoiy ahamiyati va ta'limdagi roli batafsil yoritilgan.

Методика развития речевой компетенции у учителей начальных классов в организации эффективных воспитательных уроков

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

речевая компетенция, учителя начальных классов, воспитательные уроки, методика обучения, педагогическая речь, образовательный процесс, социальное взаимодействие.

В статье рассматривается методика формирования речевой компетенции у будущих учителей начальных классов, особенно в контексте проведения воспитательных занятий. Речевая компетентность педагога выступает ключевым фактором успешного обучения, поскольку она обеспечивает способность четко и доходчиво излагать мысли, а также эффективно передавать знания учащимся. В работе представлены методические рекомендации и подходы, направленные на развитие речевых навыков у учителей, а также подробно анализируется роль речи в образовательной деятельности и её значение в социальном взаимодействии.

Kirish (Introduction)

O'zbekistonning ta'lim tizimi bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, o'qituvchining pedagogik faoliyatini yanada takomillashtirishni taqozo etadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish, ularni bilimga chanqoq qilish, ularning nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish bugungi kunda o'zgaras zaruratga aylangan. Bu o'qituvchilarning nafaqat o'quvchilarning ilmiy faoliyatiga ta'sir ko'rsatishi, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Nutqiy kompetentlik — bu o'z fikrini aniq va tushunarli ifodalash, fikrlar o'rtasidagi mantiqiy bog'lanishlarni ta'minlash, o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish va til imkoniyatlaridan to'liq foydalanish qobiliyatidir. Shuning uchun, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutqiy kompetentligini rivojlantirish uchun pedagogik jarayonlarda innovatsion metodlar va yondashuvlarni joriy etish zarur.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

3.1. Nutqiy kompetentlikning mohiyati va uning ta'limdagi roli

Nutqiy kompetentlik o'qituvchining o'z fikrlarini aniq va mantiqiy ravishda ifodalash qobiliyatini anglatadi. O'qituvchining nutqiy ko'nikmalari nafaqat ta'lim sifatini yaxshilash, balki o'quvchilarni muloqotda ishtirok etishga, o'z fikrlarini ifodalashga va jamoada ishlashga o'rgatish uchun juda muhimdir. O'qituvchi nutqiy kompetentlikka ega bo'lganda, u o'quvchilarga nafaqat bilim berish, balki ijtimoiy muhitga mos ravishda fikr yuritishni ham o'rgatadi.

O'zbekistonning boshlang'ich ta'lim tizimida nutqiy kompetentlikning o'rni katta. Bu kompetentlik, o'qituvchining o'quvchilarga darsda va tashqarisida o'zaro muloqotda bo'lish, ularga qanday qilib to'g'ri va ravon fikrlarni etkazishni o'rgatish imkonini yaratadi.

3.2. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutqiy kompetentligini rivojlantirish metodikalari

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutqiy kompetentligini rivojlantirish uchun bir qancha samarali metodik yondashuvlar mavjud. Bulardan ba'zilar quyidagilardir:

Interaktiv metodlar: O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni jonlantiradi. Bu metodga guruh muhokamalari, rolli o'yinlar, savol-javoblar va fikr almashish kiritiladi. Interaktiv metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi va ular o'z fikrlarini ochiq va ravon tarzda ifodalashga undaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish: O'quvchilarga og'zaki nutqni rivojlantirish uchun turli mashqlar, hikoya va esselarni yozishni taklif qilish mumkin. Yozma va og'zaki nutqni rivojlantirishga doir ishlanmalar o'quvchilarning fikrini to'g'ri va aniq ifodalash qobiliyatini oshiradi.

Eslatma va suhbatlar: O'qituvchi o'quvchilarga turli vaziyatlarda fikr bildirishni o'rgatadi. Suhbat va eslatmalar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini samarali va izchil tarzda ifodalashni o'rganadilar.

Tahlil va natijalar.

Tarbiya darslari o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu darslar orqali o'quvchilarda axloqiy, madaniy va intellektual qadriyatlar shakllanadi. Tarbiya darslarida o'qituvchining nutqiy kompetentligi, o'quvchilarga o'z fikrlarini aniq va ravon ifodalash, ijtimoiy vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

O'qituvchi o'z nutqini tarbiya darslarida samarali tashkil etish orqali, o'quvchilarning muloqot madaniyatini oshiradi va ularning shaxsiyatini shakllantiradi. Masalan, guruh ishlarida o'quvchilarning o'zaro fikr almashishlari, o'quvchilarga o'z nuqtai nazarlarini aniq va asosli tarzda ifodalash imkonini beradi.

Nutqiy kompetentlikni rivojlantirish jarayonida o'qituvchining baholash metodlari ham katta ahamiyatga ega. O'qituvchilar o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalarini baholashda quyidagi metodlardan foydalanishlari mumkin.

Izlanish metodlari: O'quvchilar o'z fikrlarini yozma va og'zaki ravishda taqdim etishadi. Bu metod o'quvchilarning mantiqiy fikrlash va nutqni rivojlantirish imkoniyatlarini oshiradi.

Interaktiv baholash: O'quvchilarning guruh ishlarida ishtirok etishlari, bir-birlariga fikr bildirishlari va o'zaro fikr almashishlari orqali baholash amalga oshiriladi.

Sinovlar va testlar: Nutqiy kompetentlikni baholash uchun turli testlar va sinovlar o'tkazilishi mumkin. Bu orqali o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalari tekshiriladi va ularning rivojlanishi kuzatiladi.

Xulosa (Conclusion)

Nutqiy kompetentlik o'qituvchining pedagogik faoliyatida, ayniqsa boshlang'ich sinfdagi o'quvchilarga bilim berishda va ularning rivojlanishida juda muhim rol o'ynaydi. Bu kompetentlik nafaqat o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, balki ularning nutqiy, tafakkuriy va ijodiy ko'nikmalarini shakllantirishga ham yordam beradi. Tarbiya darslari, o'quvchilarning ijtimoiy va axloqiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu darslarda

o'qituvchining nutqiy kompetentligi o'quvchilarning fikrlarini to'g'ri, aniq va ravon ifodalashlariga yordam beradi va ularni muloqot madaniyati, axloqiy qadriyatlar bilan tanishtiradi.

Shu bilan birga, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutqiy kompetentligini rivojlantirishda interaktiv metodlar, og'zaki va yozma nutq mashqlari, guruh muhokamalari kabi innovatsion yondashuvlar samarali natijalarga olib keladi. O'qituvchi o'z nutqiy ko'nikmalarini doimiy ravishda takomillashtirish orqali o'quvchilarga o'z fikrlarini izchil va aniq ifodalashga o'rgatadi, shuningdek, ta'lim jarayonida o'quvchilarni faol va ishtirokchi bo'lishga undaydi.

Nutqiy kompetentlikni rivojlantirish uchun metodik tavsiyalar va usullarni samarali qo'llash, o'qituvchilarni nafaqat ma'naviy va axloqiy jihatdan, balki akademik jihatdan ham mukammallashtirishga yordam beradi. O'qituvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirish, shuningdek, jamiyatda ijtimoiy mas'uliyatni yuksaltirishga, shaxsiy va professional muvaffaqiyatlarga erishishga olib keladi. Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun nutqiy kompetentlikni rivojlantirish nafaqat ta'lim tizimining samaradorligini oshiradi, balki jamiyatda zamonaviy, axloqiy va bilimdon insonlarni tarbiyalashga katta hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (References)

- 1.Oliy M. H. (2022). "Boshlang'ich ta'limda nutqiy kompetensiyani rivojlantirish: Metodik ko'rsatmalar", Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashri.
- 2.Ismoilova R. A. (2021). "O'qituvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish: Qo'llanma", Toshkent: Muallif.
- 3.Karimova N. (2023). "Ta'lim jarayonida nutqning ahamiyati va metodlari", Toshkent: Ta'lim noshiriyati.
- 4.Sabirov A. B. (2022). "Boshlang'ich ta'limda o'qituvchi va o'quvchi orasidagi samarali nutq", Toshkent: Ilm va texnologiyalar.
- 5.Djumayeva L. X. (2021). "Nutqni tahlil qilish va yozma nutqni rivojlantirish metodlari", Samarqand: Oliy ta'lim.
- 6.Bakirova M. R. (2023). "Ta'limda ijtimoiy va madaniy kompetensiya", Toshkent: O'zbekiston ta'lim markazi.
- 7.Davlatova S. A. (2023). "Nutqiy kompetensiya va ta'limda uning o'rni", Toshkent: Ilm-fan va ta'lim.
- 8.Shermatova N. M. (2020). "Nutq va uning ta'limdagi ahamiyati", Toshkent: O'zbekiston noshiriyati.
- 9.Yodgarova L. T. (2022). "Pedagogik nutq va uning rivojlanishi", Toshkent: Ta'lim axborot.
- 10.Qurbonov B. T. (2021). "Boshlang'ich ta'limda o'qituvchi va o'quvchi orasidagi nutq madaniyati", Toshkent: Maarif va ta'lim.